

NOTAT

Vedr. økonomisk samarbeid med aktører innen lakseoppdrett for å styrke villaksforvaltningen

Den 06.02.24 gjorde styret i Norske Lakseelver følgende vedtak:

«NL-styret vil ikke anbefale medlemslag å ta imot direkte økonomisk støtte fra oppdrettsselskaper eller -aktører til elvespesifikke tiltak som bl.a. støtte til telling av fisk. Dette ut fra prinsipielle etiske vurderinger om at organisasjonen ikke bør ta imot penger fra næringen som er årsak til de tre største truslene for villaksen.»

Styret sluttet seg også til følgende underlagstekst:

Hvorfor er dette aktuelt nå?

Det har [aldri blitt fanget færre laks](#) i elvene enn i 2024, og vi står nå i en [eksistensiell krise](#) for villaksen. De lokale elveeierlagene, som utgjør førstelinja i villaksforvaltninga, føler dette hardt på kroppen. Det er et akutt behov for bedre overvåking av oppvandringen av fisk for å anslå størrelsen på gytebestandene. I tillegg, for å kompensere for den økte dødeligheten for villaksen i sjøfasen, må enhver mulighet for å styrke den naturlige produksjonen av villaks i elvene gjennom habitatforbedringer utforskes. Bestandsovervåking og habitatforbedrende tiltak i elv er gjerne kostnadskrevenende, og går ofte langt utover det et elveeierlag er i stand til å finansiere gjennom medlemsavgift. Aktører innen lakseoppdrett har vokst fram som en kilde for finansiering av forvaltningstiltak i elvene. Dette har fått [økt aktualitet](#) gjennom villakskrisen vi nå opplever, og er årsaken til at styret i Norske Lakseelver har hatt temaet oppe til behandling.

Hvorfor kun lakseoppdrett?

Villaksen påvirkes negativt av en rekke menneskeskapte faktorer, herunder vannkraftproduksjon, landbruksforurensning og lakseoppdrett. Vitenskapelig råd for lakseforvaltning gjør en årlig rangering av hvilke faktorer som er de største truslene for villaksen. I [rangeringen for 2024](#) ble 16 ulike faktorer vurdert, og de tre største truslene har alle sitt utspring fra lakseoppdrett: lakselus fra oppdrettsanlegg, rømt oppdrettslaks og infeksjoner knyttet til fiskeoppdrett. Dette er årsaken til at styret i Norske Lakseelver fokuserer særskilt på lakseoppdrett. Det prinsipielle i styrevedtaket er imidlertid overførbart også til annen virksomhet som påvirker villaksen negativt.

Det grunnleggende problemet

Den negative påvirkningen fra lakseoppdrett må stoppes så raskt som mulig. Norske Lakseelver er av den klare oppfatning at dette kun kan skje ved [overgang til 0-utslippsteknologi](#). Sponsing av forvaltningstiltak i elvene kan få en lakseoppdretter til å framstå som en velgjører for villaksen, mens det i realiteten bidrar til å dreie fokus vekk fra det grunnleggende problemet med lakseoppdrett i åpne merder. For å hjelpe villaksen må

det først og fremst settes inn tiltak ved kilden til de negative påvirkningene, det vil si oppdretternes egen virksomhet i sjø.

Anbefalinger til medlemslag

Norske Lakseelver vil som hovedregel ikke anbefale medlemslag å ta imot økonomisk støtte direkte fra aktører innen lakseoppdrett. Til elveeierlaglag som likevel vurderer dette vil Norske Lakseelver gi følgende anbefalinger:

- Felles erkjennelse
Den skriftlige avtalen mellom partene må inneholde en felles erkjennelse av de negative påvirkningene på villaksen som lakseoppdrett i åpne oppdrettsanlegg representerer.
- Transparens
Alle forhold ved samarbeidet, særlig økonomiske, må beskrives i en skriftlig avtale som er bredt og solid forankret i elveeierlaget. Avtalen må i sin helhet være åpent tilgjengelig for offentligheten. Dette er viktig for å sikre uavhengighet mellom giver og mottaker.
- Tilgang til data
Giver kan ikke ha eierskap eller fortrinnsrett til data som genereres gjennom forvaltningstiltak i samarbeidet. Alle data må være løpende og åpent tilgjengelige for mottaker, den offentlige villaksforvaltningen, forskningsmiljøer og allmenheten. Det vises her også til miljøinformasjonslovens formål.

Forurensere må holdes ansvarlig

Alt lakseoppdrett må over i 0-utslippteologi, men Norske Lakseelver innser at dette vil ta noe tid. Inntil dette målet er nådd, og i henhold til forurensere betaler-prinsippet, mener Norske Lakseelver at lakseoppdrettere som benytter åpne oppdrettsanlegg må holdes økonomisk ansvarlig for skadene de påfører villaksen. En del av løsningen bør være offentlige vilkår som pålegger lakseoppdretterne å bekoste aktuelle forvaltningstiltak. Styringen av en slik ordning, hvor miljøforvaltningen må ha en sentral rolle, kan sørge for at valg av lokasjon og tiltak sikrer høy effektivitet og nytteverdi for den norske villaksen. Det vises her til vilkår for vassdragskonsesjoner, hvor naturforvaltningstiltak styres og følges opp av miljømyndighetene.